

Utlåtande 2009:79 RVII (Dnr 325-1239/2008)

Ökad rättssäkerhet för människor med personlig assistans

Motion av Stefan Nilsson (mp) (2008:42)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande
Motion (2008:42) av Stefan Nilsson (mp) anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Stefan Nilsson (mp) har i en motion (2008:42) tagit upp frågan om det även i fortsättningen ska vara möjligt att vara anställd som personlig assistent åt en person och samtidigt vara dennes god man/förvaltare; dvs. dennes företrädare. I enskilda fall kan ett sådant arrangemang fungera väl, men det finns en påtaglig intressekonflikt mellan vad som är brukarens bästa och vad som är den gode mannens respektive den personliga assistentens egenintresse. I ett rättssamhälle borde det enligt motionären vara en självklarhet att denna typ av jävsförhållande undviks för att undvika rättsosäkerhet hos några av de allra mest utsatta i vårt samhälle.

Motionären föreslår att fullmäktige ska besluta att en regel införs som innebär att den som är anställd som personlig assistent åt en person inte ska kunna förordas som företrädare åt samma person av överförmyndarnämnden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret anför att problematiken som motionären tar upp inte är helt enkel. Det finns brukare som vill ha en anhörig som även är anställd som personlig assistent som god man. Det kan självfallet också vara så att den anhörige är den som känner den enskilde brukaren bäst och kan tillvarata dennes bästa. Men det finns också situationer där intressekonflikter kan uppstå till följd av de dubbla rollerna.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden anser att innan eventuella förändringar skett i lagstiftningen kan således staden inte införa egna regler.

Bromma stadsdelsnämnd anser att en intressekonflikt och en jävsituation är mycket olycklig och bör för rättssäkerhetens skull undvikas så långt som det är möjligt.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att ha rollen både som personlig assistent och legal företrädare i de flesta fall inte är lämpligt och Stockholms stad bör verka för att detta inte tillåts.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anför att de instämmer i motionärens synpunkter om det olämpliga i att en och samma person kan vara personlig assistent och företrädare och att en regel som den föreslagna bör öka rättssäkerheten för den som behöver god man eller förvaltare.

Kommunstyrelsens handikappråd anför att de avstyrker motionen.

Mina synpunkter

Jag instämmer i motionärens uppfattning om att det inte alltid är lämpligt att den som är anställd som personlig assistent också är god man åt samma person. Detta är en uppfattning som delas av överförmyndarnämnden.

Problematiken som motionären tar upp är emellertid inte helt enkel. Det finns brukare som vill ha en anhörig, som även är anställd som personlig assistent, som god man. Det är framför allt anhöriga, i regel föräldrar, som har dessa två roller. Min erfarenhet är att de två rollerna i de allra flesta fall fungerar väl tillsammans och skapar den trygghet och förståelse som behövs. Att föräldrar vill sina barns och ungdomars bästa är självklart och kan inte ifrågasättas.

Det kan självfallet också vara så att den anhörige är den som känner den enskilde brukaren bäst och kan tillvarata dennes bästa. Det finns inget lagstöd

som hindrar att någon inte skulle kunna vara både personlig assistent och god man/förvaltare. Innan eventuella förändringar skett i lagstiftningen kan således staden inte införa egna regler.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen ökad rättssäkerhet för människor med personlig assistans (2008:42) av Stefan Nilsson (mp)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Roger Mogert* (båda s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. i övrigt anför följande

Att skilja funktionerna personlig assistent och god man/förvaltare åt är viktigt för att undvika jävsituationer. Samma person bör därför inte vara både personlig assistent och god man/förvaltare åt en vuxen person med funktionsnedsättning. De fall där föräldrar är personliga assistenter åt barn som inte är myndiga berörs inte av motionens förslag.

Att det saknas en lagbestämmelse om detta innebär inte att Stockholm som stad inte kan gå före och ha en sådan regel. Att säkra rättssäkerheten för den enskilde och se till att dennes bästa alltid kommer i första rummet bör vara avgörande i ett ställnings-tagande som detta.

Därför bör Stockholm ta ett större ansvar än vad lagen i dagsläget kräver och införa en regel om att skilja funktionerna åt, i stället för att invänta en eventuell framtida lagändring. Det är en självklarhet att denna typ av jävsförhållande bör undvikas, för att garantera rättssäkerheten för några av de allra mest utsatta i vårt samhälle.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

Motion (2008:42) av Stefan Nilsson (mp) anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 29 april 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulf Kristersson

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Tomas Rudin, Roger Mogert och Teres Lindberg* (alla s), *Stefan Nilsson* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s), (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Stefan Nilsson (mp) har i en motion (2008:42) tagit upp frågan om det även i fortsättningen ska vara möjligt att vara anställd som personlig assistent åt en person och samtidigt vara dennes god man/förvaltare; dvs. dennes företrädare. I enskilda fall kan ett sådant arrangemang fungera väl, men det finns en påtaglig intressekonflikt mellan vad som är brukarens bästa och vad som är den gode mannens respektive den personliga assistentens egenintresse. I ett rätts-samhälle borde det enligt motionären vara en självklarhet att denna typ av jävsförhållande undviks för att undvika rättsosäkerhet hos några av de allra mest utsatta i vårt samhälle.

Motionären föreslår att fullmäktige ska besluta att en regel införs som innebär att den som är anställd som personlig assistent åt en person inte ska kunna förordas som företrädare åt samma person av överförmyndarnämnden.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst och arbetsmarknadsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 februari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i motionärens uppfattning om att det inte är lämpligt att den som är anställd som personlig assistent också är god man åt samma person. Detta är en uppfattning som delas av överförmyndarnämnden, vilken är den nämnd i staden som godkänner gode män. Även om det inte finns reglerat i lagstiftningen att åtskillnad ska göras så beaktar överförmyndarnämnden detta när en god man/ förvaltare ska utses. I de fall som överförmyndarnämnden inte godkänt ansökan om att få bli god man av dem som då skulle uppbära de dubbla rollerna har tingsrätten givit överklagande rätt under förutsättning att den sökande inte är formellt olämplig.

Problematiken som motionären tar upp är emellertid inte helt enkel. Det finns brukare som vill ha en anhörig som även är anställd som personlig assistent som god man. Det kan självfallet också vara så att den anhörige är den som känner den enskilde brukaren bäst och kan tillvarata dennes bästa. Men det finns också situationer där intressekonflikter kan uppstå till följd av de dubbla rollerna.

Det vore bra om ett ”jävsförhållande” skulle kunna undvikas där intressekonflikter

inte kan hanteras med brukarens bästa för ögonen. Det finns inget lagstöd som hindrar att dessa två roller inte skulle kunna förenas.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 januari 2009 att besvara motionen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v), Abdo Goriya m.fl. (s) och Stefan Nilsson (mp), *bilaga 1*.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i motionärens uppfattning att det kan finnas fog för uppfattningen att den som är anställd som personlig assistent inte ska kunna förordas som företrädare åt samma person, att det helt enkelt inte är lämpligt. Det kan finnas situationer där intressekonflikter kan uppstå till följd av dubbla roller, såsom exemplet i motionen att ”ojävt bedöma om personen får bäst livskvalitet av att bo i ett gruppboende eller i egen lägenhet med personlig assistans”. Det finns inte tydligt reglerat i lagstiftningen att åtskillnad ska göras, men dessa aspekter beaktas i praktiken enligt förvaltningens erfarenhet när en god man/ förvaltare ska utses av överförmyndarnämnden.

Problematiken som motionären tar upp är emellertid inte helt enkel. Det finns brukare som vill ha en anhörig som även är anställd som personlig assistent som god man/förvaltare. Och det kan självfallet också vara så att den anhörige är den som känner den enskilde brukaren bäst och kan tillvarata dennes bästa. Detsamma kan även gälla en personlig assistent som inte är anhörig men ändå har den bästa kunskapen om brukarens situation och förmåga att hantera eventuella intressekonflikter.

Det vore bra om ett ”jävsförhållande” skulle kunna undvikas där intressekonflikten inte kan hanteras med brukarens bästa för ögonen, men staden kan knappast som enskild kommun införa en regel om att man inte får vara både företrädare (god man/förvaltare) och personlig assistent. Det finns inget lagstöd som hindrar att man inte skulle kunna vara både personlig assistent och god man/förvaltare. Innan eventuella förändringar skett i lagstiftningen kan således staden inte införa egna regler.

Sammantaget anser förvaltningen att motionären lyfter fram en viktig fråga om hur rättssäkerheten hanteras för personer som har personlig assistans och även behöver en god man/förvaltare. I situationer där intressekonflikter kan uppstå till följd av dubbla roller beaktar enligt förvaltningens erfarenhet i praktiken överförmyndarnämnden dessa aspekter när en god man/ förvaltare ska utses.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att en intressekonflikt och en jävsituation är mycket olycklig och bör för rättsäkerhetens skull undvikas så långt som det är möjligt. Vid en lämplighetsprövning bör det finnas tydliga bestämmelser för vilka som kan anses vara lämpliga att handha uppdraget och när det kan anses vara en risk för att en jävsituation ska kunna uppstå. Hänsyn måste tas till den beroendesituation som den enskilde kan hamna i då det finns ett behov av ett fungerande personligt stöd och ett fungerande god man/förvaltarskap.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har inte någon direkt erfarenhet av en sådan situation som beskrivs i motionen men håller ändå med motionären om att det finns en risk för intressekonflikt som inte verkar för brukarens bästa.

Att både ha rollen som personlig assistent och legal företrädare är i de flesta fall inte lämpligt och Stockholms stad bör verka för att detta inte tillåts.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 januari 2009 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i motionärens synpunkter om det olämpliga i att en och samma person kan vara personlig assistent och företrädare och att en regel som den föreslagna bör öka rättssäkerheten för den som behöver god man eller förvaltare. Huruvida det är juridiskt möjligt att införa en sådan regel i en enskild kommun undandrar sig dock förvaltningens bedömning. Frågan torde behöva utredas vidare av stadens jurister.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråds yttrande daterat den 19 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Handikapprådet avstyrker motionen. Våra skäl är följande.

Motionären kritiserar den möjlighet som dagens regelverk medger att vara anställd som personlig assistent åt en person och samtidigt vara dennes godman/förvaltare. Det är framför allt anhöriga, i regel föräldrar, som har dessa två roller. Han anser att det är att likna vid ett jävsförhållande.

Vår erfarenhet är att de två rollerna i de allra flesta fall fungerar väl tillsammans och skapar den trygghet och förståelse som de oftast svårt funktionsnedsatta så väl behöver. Att föräldrar vill sina barns och ungdomars bästa är självklart och kan inte ifrågasättas.

Men vi inser att det i undantagsfall kan uppstå en konflikt mellan föräldrarollen respektive rollen som personlig assistent å ena sidan och rollen som företrädare för den enskilde i egenskap av godman/förvaltare å andra sidan. Särskilt gäller det insikten om behovet av att förbereda och underlätta övergången till vuxenlivet. Men dessa undantag får inte tas till intäkt för ett för de allra flesta berörda kränkande ingrepp i det regelverk som i allt väsentligt fungerar utmärkt. Överförmyndarnämnden som har att godkänna godmans-/förvaltaruppdrag måste aktivt och i samarbete med socialtjänsten bedöma om det föreligger risk för icke godtagbara bindningar mellan den enskilde och den som har rollen av såväl personlig assistent som godman/förvaltare. Vår erfarenhet är att såväl Överförmyndaren som alltför många bland de personer som utses som godman/förvaltare saknar kompetens kring såväl funktionsnedsättningar och deras konsekvenser som de behov den enskilde har för att kunna leva ett gott liv trots dem. Här behövs kraftiga förbättringar, bl.a. i form av utbildning. Flertalet anhöriga, som åtar sig godmans-/förvaltaruppdrag; har när det gäller den kompetensen ett stort övertag framför många utifrån kommande personer.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v), Abdo Goriya m.fl. (s) och Stefan Nilsson (mp) enligt följande

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden tillstyrker motionen.
2. Därutöver framförs följande:

Att skilja funktionerna personlig assistent och god man/förvaltare åt är viktigt för att undvika jävsituationer. Att det saknas en lagbestämmelse om detta innebär inte att Stockholm som stad inte kan gå före och ha en sådan regel. Att säkra rättsäkerheten för den enskilde och se till att dennes bästa alltid kommer i första rummet bör vara avgörande i ett ställningstagande som detta.

Därför bör Stockholm ta ett större ansvar än vad lagen i dagsläget kräver och införa en regel om att skilja funktionerna åt, i stället för att invänta en eventuell framtida lagändring. Det är en självklarhet att denna typ av jävsförhållande bör undvikas, för att garantera rättssäkerheten för några av de allra mest utsatta i vårt samhälle.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2008:42

2008:42

Motion av Stefan Nilsson (mp) om ökad rättssäkerhet för människor med personlig assistans

Dnr 325-1239/2008

Bland människor som har personlig assistans är det en liten grupp som kan betraktas som särskilt utsatta. Det handlar om de med förståndshandikapp eller förvärvat hjärnskada.

Det är idag möjligt att vara anställd som personlig assistent åt en person och samtidigt vara dennes god man/förvaltare; dvs. dennes företrädare. I enskilda fall kan ett sådant arrangemang visserligen fungera väl, men det finns en påtaglig intressekonflikt mellan vad som är brukarens bästa och vad som är den gode mannens respektive den personliga assistentens egenintresse.

Det finns många fall där en företrädare både är anhörig till en vuxen person och samtidigt är dennes personliga assistent. Det finns naturligtvis också flera fall där det inte finns något anhörigförhållande utan bara kopplingen företrädare och personlig assistent. Detta är det viktiga; att det är olämpligt att företräda en persons bästa och samtidigt vara personlig assistent åt denna person. Att i en sådan situation t ex ojävigt bedöma om personen får bäst livskvalitet av att bo i ett gruppboende eller i egen lägenhet med personlig assistans är mycket svårt. Om företrädaren kommer fram till att gruppboende är det bästa innebär ett beslut om flyttning till gruppboende samtidigt att denne förlorar hela eller en del av sin försörjning.

I ett rättssamhälle borde det vara en självklarhet att denna typ av jävsförhållande undviks för att undvika rättsosäkerhet hos några av de allra mest utsatta i vårt samhälle. Sveriges kommuner och landsting beslutade på sin kongress 2007 (sedan miljöpartiet motionerat om problemet) att föreslå regeringen att familjebalken ändras, så att det inte är möjligt att vara personlig assistans och företrädare åt samma person. Om en sådan lagändring blir av i framtiden är dock mycket oklart. Därför bör Stockholms stad införa en regel med motsvarande syfte.

Jag föreslår att den som är anställd som personlig assistent åt en person av överförmyndarnämnden inte ska kunna förordas som företrädare åt samma person. Detta skulle innebära en ökad rättssäkerhet åt människor som har både personlig assistent och god man eller förvaltare.

Jag föreslår att fullmäktige beslutar

att en regel ska införas som innebär att den som är anställd som personlig assistent åt en person av övermyndarnämnden inte ska kunna förordas som företrädare åt samma person.

Stockholm den 7 maj 2008

Stefan Nilsson